

Dr. P. Kromerová

Vasaris 1918 m.

№ 2 (72).

ATTENTION

ALP 245

Turinys.

I. J. M: Skautingas.	33
II. K. BIZAUSKAS: Raštijos bei literatūros teorija	39
III. A. BRAKAS: Petras Kurpis	54
IV. K. JUNOŠOS: Anukas.	57
V. ST. TAU—TIS: *** (Eilės)	61
VI. ST. TAUTIETIS: Gyvenimo keliu	62
VII. Redakcijos atsakai	64

Jau išėjo nauja Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas A. Dambrauskas

Įvairiomis kainomis, pagal aptaiso.

Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikinams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas
A. Kniukšta.

Kas ir iš „Ateities“ redakcijos paskolinęs

1912 m. „Ateities“ kompleta

meldžiame jį sugražinti arba bent atsiliepti.

Lietuvos TSR
VALSTYBINĖ
BIBLIOTEKA

685732

~ VASARIS 1918 METŲ. ~

T. VII.

ATEITIS.

№ 2.

J. M.

Skautingas.

(Pabaiga):

VI.

„Mens sana in corpore sano“.

Sveikata yra visos gerovės pamatas. Be sveikatos žmogus negali gerai atlikti savo pareigų, tat nenuostabu, kad skautingas į tai labai dėmisi.

Čia stengiamasi kuno jėgas išlavinti, išmankštinti jas, pašalinti visokias sąlygas, kurios kenkia sveikatai.

Skautų regulamine daug vietos yra paskirta gimnastikai.

Dažnai skautams buna paskaitos apie higieną, kad patys žinotų reikalui atsitikus, kas daryti arba kitam patarti. Higijeniško gyvenimo negalima vesti be ankstybo kėlimosi ir kuno švarumo, užtat ir skautas turi stengtis tuo pasižymėti. Rukymas ir naudojimasis svaiginamaisiais gėralais užginta net vienu skautingo įsakymų punktu.

VII.

Jau nekartą minėjau, kad kiekvienas skautas turi mokėti tarnauti artimui, nes skautas ne sau gyvena, bet tėvynei ir artimui. Tuo pasakymu nenoriu išskirti tokio vaikino pareigų link Dievo ir savo sielos, nes tikyba ir sielos išganymas turi būti visada ir visur pirmoj vietoj. Žmonės dažnai savo nelaime patys padidina nežinodami kaip pasielgti. Ypač tai buna tokiuose atsitikimuose, kada

žmogaus gyvata kabo ant plauko. Prityręs skautas visada galės šiap-taip pagelbėti, pv. panikai iškilus — vienas kitas skauto drąsesnis pasielgimas suturės žmonių minią, stumiamą dideliu išgąščiu prapultin.

Skautas nesitenkina tik vienomis paskaitomis, bet taipgi mokinasi ir pavyzdžiais. Kiekvienas skautas turi mokėti, kaip elgtis didesniuose nelaiminguose atsitikimuose, kaip šit: panikai kilus, gaisro metu, užsinuodijus kam dujomis, nuskendus, apalpus, nulaužus koją ir k. Kaip matome — tai nemažas žinotinų dalykų skaičius ir jie tokią vertę turi, kad iš jų specijalis kvotimas priskaitoma prie „garbės“ kvotimų.

Nevienas gali čia paklausti, kada skautas gali tiek žinių įgyti? Juk šiam dalykui jis atskiro laiko neturi? Čia taipogi yra mokiniui proga taip sutvarkyti savo laiką, taip jį mokėti išnaudoti, kad galima būtų priruošti pamokos užduotos mokykloj ir draug išpildyti skauto priedermes. Skautas pažįsta gerai laiko vertę, jis negaišina jo, bet brangina.

Kas pamanyt gal, kad toks ten bus ir mokinyt, daugiau užsiimdinės skautingu negu mokinio priedermėmis. Taip negali buti, nes kas blogas yra mokinyt, kas blogus laipsnius gauna mokykloje, kas neklausot tėvų, mokytojų, — tasai negali buti skautu ir tuojaus prašalinamas. Kas nėra geras mokinyt, tas nebus ir gera skautas. Iš to matyti kad skautingas remia mokyklą, visame kame padeda jai, užtat turėtų ir mokykla remti skautingą, nes mokykla ir skautingas vienas kitą remia jaunuomenės auklėjime. Užsieny dažnai mokytojai dalyvauja skautų valdybose arba skautų organizaciją moraliai palaiko.

VIII.

Kad priprastų skautai tenkintis mažu, kad atsitikus kėblumams patys žinotų kaip pasielgti, kai kada įsitaiso trumpam laikui gyvenimą stovyklose; ten mokinasi statyti šėtras, tiltus, nakčia ir dieną suradinėti kelią pagal kom-paso arba žemlapio, apskaityti daiktų tolumą, augštumą, lavinasi signalizacijoj ir gimnastikuojasi. Nemaža užsiim-

dinėja medžiojimu, bet visai kitam tikslui—stengias žvėrius bei paukščius neužmušinėti, bet priėti prie jų pačioj guštoj bei guolyje ir tuo budu geriau pažinti jų visokias ypatybes. Beto jaunuomenė stovyklose visokiais budais lavina savo dėmėjimės.

IX.

Skautingas tuo pageidaujamas tautos gyvenime, kad jis auklėja jaunuomenę tautiškoj dvasioj. Tautiškumas jame yra lyg pamatinė idėja, lyg varsotas siulas, kurs gražiai vingiuoja per audeklą. Skautingas nori išauklėti jaunikaitį, kad jisai būtų geru piliečiu, geru savo tautos sąnariu, taip išlavinti visas jo jėgas, kad toks pilietis kiekvienoj vietoj atneštų naudos savo tautai, artimui. Kai kas gal pamanyt, kad tautiškumas yra skautų alfa ir omega, kad jis augščiau yra statomas negu tikybos dėsniai, galop kad jis virstas nacionalizmu. Tai netiesa: skautas yra geras katalikas ir tėvynės mylėtojas. Jis tada tik tegalės kuopasekmingiausiai išpildyti savo pareigas, jeigu bus gyliai tikinčiu kataliku. Tikyba neslopina tėvynės meilės, bet labiau sutvirtina ją tobulindama. Po tikybos įtėkme toji meilė esti tobulesnė ir karštesnė, nes ji remiasi ne tik žemiškais pamatais bet ir dievišku. Mylėdamas tėvynę ir artimą dėlei Dievo skautas neturės neapykantoj kitų tautų žinodamas, kad jos taipogi turi teisės gyvuoti. Skautas stengsis visada pildyti tikybos priedermes ir niekad jų neapleisti net dėl skautingo. Tokio vaikinio tikybinės priedermės yra draug ir skauto priedermės. Dievas ir tėvynė | dėl šitų dviejų dalykų turi būti skautas pasiryžęs visada kovoti.

Kaip minėjau, skautingo tikslas yra išlavinti jaunuolį, kad jis taptų geru savo tautos piliečiu ir vyčiu. Meilė tėvynės iš kiekvieno savo sunaus reikalauja, kad jis ją pažintų. Užtat neužtenka tėvynės vien ribas ir šiek-tiek iš istorijos apie ją žinoti, reikia ji pažinti iš visų šonų.

Prie to pažinimo pridera tos mokslo šakos, kurios tėvynę paliečia, kaip šit geografija, geologija, mineralogija, tėvynės archaiologija, jos topografija ir tt.

Žinoti kokios joje mažesnės tautos gyvena ir kur, kuo žmonės užsiimdinėja, koks jų apšvietimo stovis, kokie tėvynės reikalai ir vargai — aplamai visa tai, kas tik prie pažinimo savo tautos ir tėvynės pridera. Toks pažinimas yra nelengvas, jis gan daug reikalauja triuso ir prisiruošimo, o net ir didesnės darbo kuopelės.

Skautai stengiasi atsiekti šitą tikslą visokeropiais budais be paskaitų, knygų skaitymo, visokių kursų, atostogų metu tam tikromis „kuopomis“ daro ekskursijas po tėvynės žemę. Yra tai patogiausia proga susipažinti su liaudim, pažinti geriau tėvynės reikalus ir vargus.

Beto reikia žinoti ir savo tėvynės praeitis. Neskaitant tų žinių, kurias skautas gauna mokykloj, da jie patys stengiasi plačiau istoriją studijuoti.

Bet gal visudidžiausia ir visupirmiausia skauto priedermė—tai savo gimtąją kalbą taisyklingai kalbėti ir rašyti. Skautas šiam dalykui nesigaili nei laiko nei triuso, nes žino, kad tai didelė kiekvieno piliečio pridermė ir kad čia negali būti jokio išsiteisinimo.

Kas myli tėvynę, tas myli taipogi jos liaudį—stengiasi ją šviesti ir tėvynės meilę skleisti tarp jos. Žinoma, kad toks visuomeniškas darbas yra tolimesnis skauto dalykas; pirmesnis gi—kad gerai išsilavinus pačiam, ir tai bus jau visuomeniškas darbas ir atlikimas savo kuodidžiausios priedermės dėlei tėvynės.

X.

Skautingas yra mokykla kartu ir šeimyna, kur jaunuolis mokinas tapti pilnai išlavintu ateities darbininku. Visas laikas praleistas tuose visuose lavinimuose yra ruošimasis prie „brandos“ darbo. Mes žinome, kad skautas turi išmokti prie visokių aplinkybių darbuotis ir visur pats sau ištesėti, neatsižvelgdamas į pašalinę pagalbą.

Bet tik toks tegalės būti ateities darbininku, kuris pasistengs išlavinti savo budą. Sunku įsivaizdinti gerą pilietį, kurio gyvenimas nebutų visišku pasišventimu delei tėvynės ir artimo. Kad girtusi, kad jisai myli tėvynę, o nežibėtų taja pilietiška dorybe, tai vargiai begalėtumėm juo pasitikėti—tai būtų vien tušti žodžiai.

Skautinge visi 10 įsakymų remiasi lyg pamatu—pasišventimu. Skautas turi užmiršti apie savo naudą, o žiūrėti vien to, kad galētu artimui pagelbėti — padėti. Tas kasdieninis gailestingumo darbas bus kuoaishiausiu to pasišventimo išrodymu. Pats tapimas skautu (bet geru) ar tai nebus pasišventimas?

Ne mažiau iš skauto reikalaujama kitų dalykų, kaip šit: mandagumo, malonumo, draugiškumo, pakilumo, sąžiningumo, ištikimybės, padorumo, linksmumo, taupumo, o ypač doros ir priedermės atjautimo, be kurių negalima jokia pažanga.

Seimyna, mokykla, ir skautingas paduodami sau ranką eina kartu auklėjime jaunos kartos, išdirbime joje kuoreikalingiausiu dorybių, be kurių, tėvynės sunus o da labiau katalikas negali apsieiti. Toks savo budo lavinimas nėra gan lengvas, jis reikalauja ne tik individualio darbo, bet taipogi vyresniųjų pagalbos, pačios visuomenės pagalbos.

XI.

Dabar kila klausimas, kokią vertę turi skautingas tautos gyvenime? Kad atsakius šitan klausiman, reikia atsiminti, ką gali duoti taip išlavintas jaunuolis savo tautai. Zinoma, kad tauta tada stipriomis kojomis atsistos, tada ji bus ta uola, į kurią suduš priešų vilnys, jei kiekvienas jos sunus bus lyg nepadalinama tautos vienybės dalele, jei kiekvienas pilietis tautos kune bus gerai veikiančiu sąnariu.

Tikras skautas, kuris stoja viešan tautos gyveniman, stoja jau išlaikęs „brandos“ kvotimą, nes jo gyvenimas kaipo mokinio ne tik buvo lavinimasis skautinge ir tuo pačiu pilietiškame darbe, bet jau buvo tikru savo pilietiškos priedermės atlikimu. Jeigu jau kas jaunystėj, turėdamas obalsį „Dievas ir Tėvynė“, savo priedermes pildė, argi negalima tikėtis, kad jau kaipo kovojančiųjų armijoje vytis (ar tai karo, ar taikos metu) stovės tvirtai už tautos liuosybę ir jos reikalus?

Ziurint į šitą dalyką dalimi reikia pripažinti, kad gerai suorganizuotas skautingas tautai daug ko duoda. Skautas viešojo gyvenimo arenon išaina ne su mažu

pluokštu visokių žinių, reikalingų gyvenime. Jam galima bus leisti su pasitikėjimu nevieną atsakomą vietą užimti, nes jis maždaug yra prisiruošęs; bet taipogi atsidavimas skautingo idėjai duoda vilties, kad jisai ir toliaus galės su nauda tarnauti visuomenei. Neperdėsiu sakydamas, kad skautas ten tiks, kur bus.

Nevienas gali paabejoti, ar galima visa tai įvykdyti, ar nėra skautingas peridealiai nupieštas? Šiuos abejojimus išsklaisto skautingo vaisiai jo tėvynėj Anglijoje, kur skautų priskaitoma tukstančiais, ir pats visuomenės pasitikėjimas, kurį skautai užsitarnavo.

Skautingas ne tik Anglijoje rado daug pasekėjų, bet taipogi ir kitose šalyse.

Jaunimas skautinge darbuojasi po vyresniųjų globa ir čia ypač turi progos senesnioji ir jaunoji karta pažinti viena antrą. Ikišiol girdėjome skundų, kad senesnioji karta nesupranta jaunosios, o jaunoji karta niekina senesniąją. Čia ištikrųjų abi vienijasi — vyresnieji atneša bendram darbui savo globą, gyvenimo pažinimą ir prityrimą, jaunieji — savo energiją, savo užsidegimą prie idealų ir jų pamylėjimą ir šitas jiegas taip sujungtas aukoja Tėvynei.

Taip atrodo skautingas.

Ar jis tinka mūsų jaunimui?

Ikišiol lietuvių jaunimas darbavosi atskiromis kuopelėmis, kurios neturėjo tarp savęs artimesnio kokio sąryšio. Stoka buvo didesnės vienybės, to pajautimo vienybės spėkų, kurios gliudi mūsų jaunuomenėj.

Dabar keliasi iš karsto mūsų brangioji Tėvynė. Jos ateitis nuo mūsų jaunimo pridera; mūsų jaunimas — mūsų ateitis, mūsų vilties pamatas. Kokie jaunimą ateityj laukia uždaviniai, kaip turi jis prie to prisiruošti — kiekvienas supranta.

Prie atstatymo mūsų Tėvynės kiekvienas turi prisidėti: nuo mažo lig didelio, nuo kaimiečio lig inteligento — visi. Visi turi susivienyti, visas savo jiegas suorganizuoti vienam tikslui. O kokią tai galę susipratęs, susivienijęs

musų jaunimas gali sutverti! Kokia tai būtų parama Tėvynei.

Jeigu jaunimo kuopelė prispaudimų laikais sugebėjo išbudinti tautišką sąmonę, tai dabarties musų jaunimas galėtų stebuklus padaryti. Tik reikia tos visos jaunimo jėgos suvienyti, kad jis sujungtomis spėkomis save išlavintų gerais Tėvynės sunumis, gerais piliečiais ir tuo pat prisiruoštų prie didelių uždavinių.

Tam tikslui laikau tinkamu skautingą; jis galėtų jaunimą sujungti vardan vienu idealu ir uždaviniu, jį išlavinti ir paskui ant Tėvynės aukuro paaukuoti.

Tarpan jaunimo ir senesniosios kartos kreipiuos šiuo sumanymu. Susirinkimuose, pasikalbėjimuose gerai būtų aptarus šią dalyką: ar tinka musų tautos dvasiai, ar gali skautingas Lietuvoje atnešti naudos. Kam rūpi musų jaunimo reikalai, teatsiliepia apie tai „Ateityje“; tikiuosi, kad redakcija mielai suteiks vietos. Kas daugiau ką nors žino apie skautingą, teparašo. Jeigu musų visuomenė ir jaunimas mielai priimtų šią sumanyką, galima būtų pradėti skautų draugijas steigti.

K. BIZAUSKAS.

Raštijos bei literatūros teorija.

(T a s a).

B. Bendros minčių reiškimo formos veikaluose.

§ 25 Kalbos formos rūšys.

Iš atžvilgio į ypatybes žodžių ir išsireiškimų, kuriuos vartoja visi rašytojai, kalba buna:

1. prozaiška
- ir 2. poetiška.

Sakinių sudarymo ir jų sujungimo atžvilgiu buna trijų rūšių kalba:

1. nutrauktoji,
2. perijodiška,
- ir 3. maišytoji.

§ 26. Prozaiška ir poetiška kalbos forma.

Apie prozaiškos ir poetiškos kalbos skirtumą galima spręsti iš atskirų išsireiškimų—poetiškų ir prozaiškų. Tą pačią mintį galima išreikšti taip ir kitaip.

Pvzd., prozaiškai bus išreikšta:

Užstojo naktis. Tik žvaigždės tebemirga

Tą pat Maironis išreiškė poetiškai:

Užmigo žemė. Tik dangaus
Negesta akys sidabrinės...

Pirmame išsireiškime paimti tokie žodžiai, kurie skaitytojo prote sukelia tamtikras sąvokas apie naktį, apie žvaigždes. Kalba, susidedanti iš žodžių ir išsireiškimų, sukeliančių skaitytojuje kaip tik tas sąvokas, kokias norėjo išreikšti rašytojas, ir vadinasi prozaiška.

Antrame pavyzdyje ta pati mintis išreikšta kitais žodžiais: naktis pavadinta žemės miegu, žvaigždės — dangaus akimis. Taip, antai, žvaigždžių pavadinimas dangaus akimis teikia mūsų vaidentuvei vaizdą. Tuo budu mūsų prote sukeliamas ne vien tulo daikto ar veiksmo sąvoka, bet vaidentuvėje piešiama gyvas to daikto ar veiksmo vaizdas. Tad, kalba, sukelianti mums gyvų paveikslų įsivaizdinimą, vadinasi vaizdžia arba poetiška.

Stai vėl keli vaizdžios kalbos pavyzdžiai:

— Upių pakraščiai apžėlę alksniais ir karklais, kurie savo kasas plukdo kristoliniame vandenyje, o šaknų pynėmis prilaiko upių smarkumą, neleidami griauti gėliuotų pievų.

A. Fromas Gužutis.

— Šviesios, šviesios sparnuotos dulkelės, pirmiau neregimos, dabar šoka, mirga, lakioja, viena išlengva slenka žemyn, tai vėl susimąščius, styp-teli augštyti ir vėl slenka, leidžiasi, kaip voras per neregimą siulą.

Vaižgantas.

— Jo pirmagalys varo upės paviršium gilią vagą; bet garlaivio ažu-pakaly tos vagos krantai vėl susiverčia kruvon, susidaužia savo viršūnėmis, kurios, atšokdamos, pavirsta nesuskaitoma daugybe nedidelių krutančių

bangų; tos bangos juda, kaip gyvos, plėčiasi į abi šali, lekia paskui vieną kitą, skubėdamos prie tolimųjų upės krantų, ir, kaip puikiausiais savo raštais audeklas, blizga ir tviska saulėje įvairiausiomis savo spalvomis.

J. Biliūnas.

Prozaiška kalbos forma vartojama mintims reikšti prozos veikaluose, poetiška — poezijos veikaluose. Bet ir viename veikale gali būti taip poetiškų, taip prozaiškų išsireiškimų.

Plačiau apie prozą ir poeziją bus kalbama savo laiku — antroje dalyje.

§ 27. Nutrauktoji kalba.

Kiekvienam rašytojui, nors jisai ir prozą rašytų, tarp kitko rupi ir tai, kaip jo kalba skamba klausytojų ausiai. Rašytojas supranta, kad kalba savo saikumu arba ritmiškumu veikia į klausytojų domę ir padeda autoriui, upą reikšti. Ypač ritmiška privalo būti poezijos kalba, bet apie tai savo laiku.

Ritmiškumo arba saikumo atžvilgiu prozaiška kalba gali būti nutrauktoji ir perijodiška.

Nutrauktoji kalba susideda paprastai iš vienu pagrindinių sakinių arba iš pagrindinių su šalutiniais, neperdaug teisplatintais.

Nors sutrauktoji kalba ir dalinasi į smulkesnes žodžių grupes, vienok ji neprivalo būti kapota: ji privalo būti kalbos grandinių, žodžių srove. Tam tikslui reikia, kad kiekvienas perėjimas nuo vienos žodžių grupės prie kitos, kad ir būtų padalintas tašku, bet būtų gerai apsvarstytas, naturalis ir lengvas garsiai skaitant, taip kad, nežiurint dažnų taškų, skaitytojų balsas nesitrukdytų, bet apsistotų kur reikia lengvai ir liusiai.

Stai pora nutrauktosios kalbos pavyzdžių iš prozaiškų ir poetiškų veikalų:

— Gyvenimas yra nuolatinis judėjimas. Įvairių įvairiausi pavidalai stoja ir nyksta. Ant dangaus susitvenkia debesys ir išgaruoja. Jurose sukyla bangos ir grimsta. Ateina dienos ir nueina. Taipojau naktys. O arčiau mūsų regėjimo: Tai sunešamos smilčių kopos, tai vėl jos nuslenka. Per metų tukstančius auga akmenys ir sutrunėja. Sprogsta augmenys, už-

gema gyvuliai ir žmonės, ir tad dingsta. Susitveria draugijos, luomai, valstijos, ir irsta. Ateina žmonių, tautų amžiai ir praslenka...

(Vydunas — Musų uždavinys).

Ir įžengiau pro angą
Pasiilgims vadino.
Įvest žadėjau į šventyklą.
Tai jį sekiau. — —
Betgi dabar —
Kur štai ir vėl esu -- kaip jau nekartą!
Aplinkui tankūs, painūs tankumynai!
Ir draiko vien rukus po tamsią plynią!
Nuleidusi sparnus sustojo siela.
Nebelekia tolyn.
O laukia — nieko nesulaukdama.
Ir veik pati taip negyva,
Kaip ši šalis visa.

(Vydunas — Prabodžių šešėliai).

Aut kitos žolelės lipa marga Dievo karvytė. Lipa taip rupe스팅ai, apeidama apskui. Laukiu jos pasiekiant viršunę. Nel lipo, lipo ir perėjo ant kitos žolelės. Pabuvusi ant jos truputį, leidžiasi žemyn. Nepatiko, ar ne ten pataikė, kurėjo. Nusivylusi grįžta.

... Pabarbeno man per kaktą nusvirusi diršė. Tarytum šaukia keltis ir eiti iš čia. Aš nenoriu keltis, nenoriu eiti. Kelio dabar akis i dangų. O danguje kur-ne-kur klydinėja, palši debesėliai. Ne visi palši. Klydinėja, kuopiasi, tai vėl sklaistosi, skirstosi. Nesutaria.

(J. Šeinius).

§ 28. Perijodiška kalba.

Perijodiška kalba nėra nuolatinė srovė, bet pasidalina dideliais ritmiškais skyriais. Tie rytmiški skyriai ne taip taisyklingi, kaip kad buna eilėse, bet kiekvienas savyje uždarytas ir grakščiai, harmoningai sustatytas. Tiems skyriams ir duodamas perijodo vardas. Perijodai tad pasižymi savo apvalumu ir skambumu.

Lietuvių kalba nėra labai linkusi prie perijodų. Lietuvių kalbos dvasiai geriau atitinka nutrauktoji kalba. Bet ir geras tobulas perijodas lietuvių kalbai nieko negali kenkti ir kartais priduoja taip reikiamo įvairumo.

§ 29. Perijodo privalumai.

Tad perijodas yra grakščiai sustatytas, užbaigtas savyje ir apdailintas kalbos skyrius.

Perijodo grakštumas pasiekiamas harmoningu jo dalių išplėtojimu, tų dalių lygsvara. Paprastai perijodas su-

sideda iš dviejų dalių: kilimo ir puolimo. Riba tarp tų dviejų dalių nurodoma intonacijos (balso) permainymu.

Perijodo dalių lygsvara nereikalauja, kad kilimas ir puolimas būtų vienodo ilgio. Dažniausiai puolimas buna trumpesnis už kilimą, nors ir dėl tos priežasties, kad susipažindami su kilimo turiniu, mes jau šiek-tiek nujaučiame ir puolimo turinį, ir dėl to tai puolimas galima trumpiau išreikšti. Kadangi puolimas esti trumpesnis, tai šitoji dalis reiškia didesnę jausmų jėgą, ypač oratorių prakalbose (bylose).

Perijodo apvalumas žymu iš to, kad paskutinė jo frazė išlėto puola, balsas—gi naturaliai ir išlengva nutilsta ant paskutinio skiemens, duodamas pilnumo ir skambumo įspūdį.

Perijodas budamas užbaigtas ir apdailintas formos atžvilgiu, privalo būti užbaigtas savyje ir turinio atžvilgiu, t. y., privalo turėti savyje užbaigtą mintį ir todėl pats savimi privalo sukelti įdomumą, nelyginant kaip mažas veikalėlis.

Tasai perijodo uždarumas savyje ir reiškiamas jo vardu: perijodas, t. y., apsukus ratilo pavidalo kelias.

§ 30. Perijodų rūšys.

Perijodas vadinasi *v i e n t i s i n i u*, jei apima tiksliai vieną mintį ir — *sudėtiniu*, jei apima dviejų ar kelių minčių sujungimą, kurios pasidalina tarp kilimo ir puolimo.

Logiškas minčių santikys sudėtiniuose perijoduose suvedamas į 4 rūšis:

1. Viena perijodo mintis gali papildyti kitą, kuomet paeiliui aprašomos vieno daikto ar nuotikio pusės ar dalys, kuomet paeiliui išdėstoma atskiri kokio - nors nuotikio momentai. Tie perijodai gauna *s u j u n g i a m ū j ū* vardą. Jie dažnai vartojami aprašymams ir papasakojimams, taipogi nagrinėjimams — ten, kur gvildoma kokios — nors sąvokos prasmė.

2. Viena mintis gali paaikškinti kitą, paduodama jos smulkmenas, arba — ytin dažnai — pasigaudama palyginimų. Tai — *l y g i n a m a s i s* perijodas.

3. Viena perijodo mintis gali paremti kitą, t. y., viena mintis gali išrodyti kitos teisingumą, gali paduoti sąlygas, kurios padaro ją teisingą. Gali būti ir atbula eilė: viena mintis išvedama iš kitos minties, kaip išvada. Taip kyla priežastiniai, sąlyginiai, išvestiniai perijodai. Jie vartojami nagrinėjimuose ir prakalbose.

4. Perijode gali būti sujungtos mintys, turinčios savyje priešingumą, pvzd., nurodę pirma į gerą pusę, tuojaus paduodame ir blogąją ir t. t. Puolimas čia įvedamas sąjungomis: bet, vienok, priešingai, nors;—tokie perijodai vadinasi priešinginiais ir nuolaidiniais. Ir ši perijodų rūšis vartojama nagrinėjimuose ir prakalbose.

Platesnis perijodų nagrinėjimas pridera sintaksei.

Keli perijodų pavyzdžiai:

1. Daugel mūsų tėvynėje yra puikių ir gražių vietų, daugel yra šalių, kur pragarsėjo darbais senų tėvelių, bet tarpu jų visų gražiausia ir geriausia Dainavos šalis ir savo augštais kalneliais, ir žemomis klonimis, savo tamsiomis giriomis, didžiais tankumynais, kur nei žmogus nepraeina, nei žvėris nepralenda, tik maži paukšteliai - čiulbuonėliai pralekia, tik raibosios gegutės ir lakštingalėlės, kur ankstų rytą ir vėl vakarėlį lakštuoja, ten niaurą girelę linksmia.

- V. Krėvė.

2. Keistutis garsus yra karais su kryžiuočiais vokiečiais, — Vytautas galutinai laužia kryžiuočių galybę ir tie nusižeminę vadina jį savo geradariu; Algirdas didžią garbę įgijo gudų darbuose, — Vytautas nukelia savo valstybės ribas ligi pat Maskvos, o gudų kunigaikščiai pildo jo mažiausius norus atsiduodami į jo globą.

Maironis.

3. Kada tik, važiuodams, regėjau Trakus,
Man verkė iš skausmo širdis;
Gaili ašarėlė beplovė skruostus
Ir mėlinas temdė akis,
Ir veltui dvasią raminti norėjau,—
Aplinkui vien tamsią naktį regėjau.

Maironis.

4. Pasimelsim karštai, kad mus sergėtų Dievas
Nuo nelaimių, nuo audrų šalnų;
Kad turėtų Apveizdoje paselius, pievas,
Juos apsaugotų nuo kirminų;

Kad derėtų javai, jų nekirstų ledai,
Kad kaimynai nebutų pikti,
Kad vienybėj gyventų šeimynos vaikai,
Kad mylėtųs, kaip broliai visi, —

O paskui išsiskirstę, nelaukę dienos,
Sau kiekvienas į savąją šalį,
Eisim dirbti ir vargti del bendrosios naudos,
Kaip kas moka, numano ir gali.

Maironis

5. Juk žiedas meiliausias tai ruta žalioji:

Su jaja prisiekia mylėti jaunoji;

Ji ženklas vilties, kaip aušrinė žvaigždėlė;

Tarp rutų, sesute, tu tankiai dumoji;

Lietuvei pritinka tik ruta žalioji.

Maironis.

6. Gimęs Trakuose, užaugęs tarp žemaičių, daugiau už aukštaičius lietuvius prisirišusių prie savo kalbos ir tikybos, sunus Birutos vaidilutės ir tėvo Keistučio, tikro žemaičio, — Vytautas visuose savo veikaluose ieško gero ypatingai savo mylimai lietuvių tautai.

Maironis.

7. Senovėje lietuvių jaunuomenė netimsojo, užpelenyje atsivėpusi nelindojo, rudens laiku, neigi žiemai esant nerangavosi šiltos trobos užkalbėje, — bet bernai vieni darganų sudegti, nuo lietaus nučiužę, kiti nuo speigų apšarmoję, pugų apdumti, per visą dieną grumėsi neįžengiamose giriose be atvangos čia su malkomis, aure su meškomis, šernais, taurais, pratindamiesi į jiegą ir karą, idant kurią dieną galėtų savo tėvynės neprietelius gaudinti.

S. Daukantas.

8. Tatai yra dar stebuklingiau, jog tą mūsų kalbos prasenovę ne mūsų kunigų raštai užlaikė per tukstančius metų iki šios dienos, bet mūsų išmintingos kalnėnų ir žemaičių motynos savo apkerpėjusiuose tarp girių nameliuose, kurios šiandien dar, išleisdamos savo vaiką į žmones ir įduodamos jam laimės ženklą, sako: „mirk, vaikel, ar doras žmogus buk ir savo namų neužmirški,“ — tos, sakau, užlaikė mūsų senovės kalbą, kuria mes šiandien, jų vaikai, galime didžiulis ir girtis, jog nė viena kalba šiame pasauly nėra taip aiški, kaip musiška.

S. Daukantas.

§ 31. Maišytoji arba naturalė kalbos forma.

Grynai nutrauktosios ar grynai perijodiškos kalbos formos nerasime nei viename mūsų raštinės veikale. Paprastai, kiekvienas rašytojas vartoja greta trumpų sakinių ir perijodus. Toki kalbos forma vadinasi maišytoji arba naturalė. Naturalė vadinasi delto, kad ir kiekvienas žmogus kasdieniniame savo gyvenime kalba ir trumpesniais sakiniais ir perijodais.

C. Reikalavimai, statomi kiekvieno rašytojo stiliui.

§ 32. Kiekvieno stiliaus privalumai.

Kiekvieno rašytojo stilius, neatsižvelgiant į kalbos formą — ar ji būtų prozaiška, ar nutrauktoji, perijodiška, maišyta — privalo pasižymėti:

1. taisyklingumą
2. aiškumą,
3. griežtumu
- ir 4. grynumu.

§ 33. Kalbos taisyklingumas.

Net iš dalies juokinga būtų kalbėti apie netaisyklingos kalbos stilių. Kalbos taisyklingumas yra pirmutinė išlyga, statoma rašytojui.

Taisyklinga vadinasi kalba, sutinkanti su gimtosios kalbos įstatais ir gramatikos taisyklėmis. Nuolatinis gramatikos taisyklių neužlaikymas vadinasi kalbos nežinojimu. Ar gi gali žmogus vadintis inteligentu, kursai nežino gimtosios kalbos?

Sintaksės klaidas stilistika vadina solecizmais, Solecizmai daromi ir-gi nežinant gimtosios kalbos dėsnių. Solecizmai labai dažnai įsiskverbia kalbon, verčiant iš svetimų kalbų. Tokiuose atvejuose solecizmai gauna atskirus pavadinimus, žiurint į kalbą iš kurios paimtas išsireiškimas, pvzd., polonizmas (iš lenkų kalbos), rusicizmas, germanizmas ir t. t.

§ 34. Stiliaus aiškumas.

Kaip be taisyklingumo negali būti kalbos apie stilių, taip pirmąją gero stiliaus ypatybę yra jo aiškumas. Toji ypatybė turi santykį su žmogaus protu, t. y., su žmogaus gabumu mąstyti ir suprasti.

Aiškumo reikalavimas pati pirmoji išlyga, statoma kiekvienam veikalui: kalba, turinti visus privalumus, išskyrus aiškumą, nustoja visos savo vertės.

Aiškia vadinama tokia kalbą, kuri leidžia mums lengvai teisingai ir pilnai suprasti autoriaus mintis.

Sunkenybės kito žmogaus kalbai suprasti gali, žinoma, išplaukti iš paties jos turinio, pvzd., kuomet mes nežinome to dalyko, apie kurį kalbama veikale. Antraip vertus, ir mes negalime apie koki - nors dalyką aiškiai kalbėti, jei patys nežinom to dalyko. Literatūros teorijos kurse gali būti kalbama tik apie tokias supratimo

sunkenybės, kurios kyla dėl pačios kalbos kaltės. Tai pareina:

1. nuo neužlaikymo kalbos grynumo, vartojant archaizmus, neologizmus, barbarizmus. Apie tai bus kalbama toliau.

2. Nuo žodžių ir išsireiškimų d v i p r a s m y b ė s, jeigu pirmiau nepaaiškinta, kokia prasme reikia tasai žodis ar išsireiškimas suprasti. Čion pridera ir homonimai t. y., įvairūs žodžiai, kurie pripuolamai skamba vienaip (antis, antis; kartis, kartis). Jais remiasi žodžių žaislai ir klaidūs juokai.

3. nuo nenaturalio ir suraizgyto žodžių paskirstymo sakinyje, nuo neaiškaus sakinių sujungimo, nuo netikusio žodžių derinimo.

§ 35. Stiliaus griežtumas.

Negana vengti viršminėtų dviejų ydų, kurios kenkia kalbai suprasti. Bet kad kalba tikrai būtų teisingai ir pilnai suprantama, reikia, mintis savo reiškiant, užlaikyti griežtumas, t. y., naudotis kaip tik tais pačiais žodžiais ir išsireiškimais, kurie pilnai atitinka mintims.

Benagrinėjant stiliaus griežtumas, priseina susitikti su: sinonymais, pleonazmais, tautologijomis ir paralelizmais.

§ 36. Sinonymai.

Sinonymais vadinasi žodžiai, artimi savo prasme. Būdami panašūs pamatine prasme, jie skiriasi šalutiniais ženklais, vadinamais prasmės atspalviais. Pavyzdžiui, drąsumas ir narsumas; karas ir kova; mazgoti, plauti, skalbti, velėti, žlugti, trinkti, prausti ir t. t.

Sinonimuose glūdi kalbos turtingumas: kuo kalba turtingesnė, tuo daugiau žodžių ji teikia pasirinkti tam, kursai nori savo mintį aiškiai reikšti. Antraip vertus, kuo sunkiau yra pasirinkti tinkamas žodis, tuo greičiau galima padaryti paklaidų.

Yra atskiras mokslas, sinonymika vadinamas, kursai nagrinėja atskirų sinonimų reikšmę, prasmę. Paprastai

žiurime, nuo kokio kamėno pareina žodis. Vienok ir čia reikia labai atsargiai elgtis.

Lietuvių kalba labai turtinga sinonymais. Lietuvių kalba turi visą eilę sufiksų, duodančių žodžiams to paties kamėno įvairias prasmes, pvzd., draugija, draugystė, draugybė, draugiškumas, draugumas. Sitoji sritis dar mažai teišnagrinėta. Vienok pradžia padaryta. Patartina visiems geriau susipažinti su R. Bytauto veikalu: *Šis-tas iš lietuvių kalbos filosofijos* (šv. Kazimiero Draugijos leidinys).

§ 37. Pleonazmai, tautologijos, paralelizmai.

Siekimas kaip galima griežčiau savo mintį išreikšti, ypač kuomet nepergeriausiai žinoma kalba ir kuomet nepakaktinai teisingilinama vartojamų žodžių prasmėn, dažnai buna priežastimi pleonazmų, kuomet mes pripildome kalbą žodžiais ir ištisiais išsireiškimais, nereikalingais kalbos prasmei. Pvzd., — yra žmonių, turinčių pozityvų, praktišką, veiklą, prityrusi, apskaitliuojanti būdą. Šitame sakinyje yra daug nereikalingų žodžių, apleistinių be jokios blėdies prasmei. Kaikada pleonazmai tyčia vartojami, kuomet norima ytin griežtai aptarti koksai-nors dalykas.

Pleonazmai dažnai vartojami liaudies kalboje ir poezijos tvariniuose, kur jie suteikia kalbai įtikimumo žymės ir gyviau bei vaizdžiau dalyką nupiešia.

Atskira pleonazmų rūšis yra tautologija, t. y., atkartojimas to, kas jau pasakyta vienu žodžiu, kitu jam sinonimišku, arba žodžiu, išeinančiu to paties kamėno.

Tautologija prozoje nemaloni ir nepakenčiama, poezijojegi dažnai suteikia ypatingo vaizdingumo. Ir liaudies poezijoje dažnai randame tautologijų.

Ištisi tautologiški išsireiškimai vadinasi paralelizmais. Poezijoje, ypač liaudies tvariniuose, užtinkame daug paralelizmų. Plačiau apie juos bus kalbama, kuomet nagrinėsime stiliaus vaizdingumo klausimą (pakartojimai § 60).

Pavyzdžiai:

1. Aš tat girdėjau pačiomis savo ausimis.
2. Jei jau dievuliai skyrė,
Jei jau augštieji lėmė.

L. Gira.

3. Pasakyki, paporyki—
Kuo kelaliu eiti,
Nuo vargelio nedalalės
Katron pusėn bėgti. *L. Gira.*
4. Vai, už ką aš taip myliu tave, Lietuva,
Jog many tu stipriau, nei gyvybė, gyval *L. Gira.*
5. Kaip girios medeliai Kaip daržė gėlelės,
Kaip tie ažuolėliai— Kaip tos lelijėlės—
Tvirti, stiprūs, augaluoti Švelnios, meilios, vainikuotos.
Visi trys broleliai, Visos trys sesulės. *L. Gira.*
6. Verkė jaunos mergužėlės,
Kaip rasos rasojo.... *L. Gira.*
7. Tai tiktai dalią
Skusdama savo—
Migla miglavo,
Rasa rasojo,
Tai nerimavo
Jauna martelė.... *L. Gira.*
8. Tie neverktų, neraudotų,
Tiktai jų neduotų. *L. Gira.*
9. Be laimuzės džiuti, vysti—
Per visą amželį. *L. Gira.*
10. Vienam ji kalba apie skausmus-skaudulius... *V. Krėvė.*
11. Jis galingas, kaip tie milžinai, su audromis
kovoja—ginčijasi. *V. Krėvė.*
12. Ir šaukia ji ten, kur erdvėj vėjai ulioja,
juras-mareles besiubuodami. *V. Krėvė.*

§ 38. Kalbos grynumas.

Kol tauta vartoja savo kalbą, toji kalba vis mainosi, keičiasi, turtėja. Toki kalba vadinasi gyvoji, kad atskirus nuo taip vadinamos mirusios kalbos, t. y., tokios, kurios nebevartoja koki-nors atskira tauta, kaip va: senovės graikų, latynų, slavų kalbos.

Kalba turtėja neologizmais t. y., naujais žodžiais ar nauja senovinių žodžių prasme; toliau — pasiskolin-dama sau gatavų žodžių iš svetimų kalbų arba taip va-dinamais barbarizmais; pagaliaus, literatūros kalba nuolat papildoma liaudies žodžiais ir taip vadinamais provincijon-alizmais.

Vienok, kalbai besivystant, besitobulinant, įvyksta ir žodžių senėjimas: tuli žodžiai ir išsireiškimai sensta, vis rečiau vartojami, išeina iš „mados“, kol visai nenustojama jų vartoti. Tokie žodžiai vadinasi archaizmais.

Kalbos pasinaujinimas ir senėjimas yra tai, tarytum, gyvo organizmo procesas, tuo tik skirtumu, kad kalboje

daug kas gali mainytis žmogaus valia, žmogui taip panorėjus. Literatūros kalbos besimainyme didžiausią įtaką padaro žymūs rašytojai, kuriuos sekame ir sąmoningai ir nesąmoningai.

Kalbos grynumu vadiname vartojimą grynai lietuviškų žodžių ir išsireiškimų, kuriais naudojasi geriausi rašytojai. Jų stilių vadiname šiuolaikiniu ir literatūriniu. Nusizengimai kalbos grynumui gludi nenuosaikiame ir neprotingame vartojime: a) archaizmų, b) neologizmų, c) barbarizmų, d) provincijalizmų ir e) liaudies žodžių.

§ 39. A r c h a i z m a i.

Archaizmais vadiname žodžių prasmės arba pačius žodžius, kurie paseno, ar ėmė senti. Pasensta ir nebevartojamos taipogi ir linksnų galunės.

Tasai „senėjimas“ eina išlengva. Galimas yra daiktas, kad ir vėl išnauja atgimsta žodis, buvęs išėjęs iš vartojimo.

Vyriausia žodžių ir prasmių senėjimo priežastis yra permaina žmonių gyvenime ir sąvokose. Be to daro įtakos rašytojų pavyzdys, vartojančių kitus žodžius, pagaliaus, tiesiog priepuolis, savotiška mada. Tai ytin tėmytina žodžių formose, pvzd.: „todrin“, „kodrin“, „jiemus“, „tiemus“, „nuodememus“, „rustibesp“ ir t. t., jų niekas nebevartoja.

Archaizmai kai-kada turi vertės, norint geriau atvaizdinti senovę; todėl jais naudojamos kartais istoriškose, romanuose, dramose, žmonių pašnekėsiuose, kas labiau ir gyviau charakterizuoja buvusius laikus.

§ 40. Neologizmai (naujadarai).

Kalbos atnaujinimas įvyksta: 1) naujų žodžių padarymu iš senų kamėnų ir 2) seniems žodžiams duodant naują prasmę.

Kai-kada atmaina buna galunės pakeitime. Pvzd., seniau sakyta „draugystė“, dabar — „draugija“ tai pačiai sąvokai išreikšti. Labai svarbu kalbos išsivystymui naujų prasmių suteikimas žodžiams. Taip, pvzd., žodis „prekė“ (tavoras) turėjo seniau „kainos“ prasmę. Tai dažnai ne vienos kartos darbas.

Kaip tik atsiranda žmonėse nauji reikalai, naujos sąvokos, tuoj jaučiama reikalas naujų žodžių, toms sąvokoms išreikšti. Ir „kalama“ naujadarai, prisilaikant savosios kalbos dvasios ir nusižiūrėjus į kitas kalbas. Tai atlieka, paprastai, gabesni rašytojai ir kalbininkai. Ir vos tik naujai nukaltas žodis priimtas žmonių žodynan, jis jau ir nustoja naujadaro vardo ir įgauna visas pilietybės teises. Pati liaudis stengiasi kiekvienai naujai sąvokai rasti atitinkamą žodį. Pvzd., atsiradus pas mus telefonams, liaudis praminė juos „šnekalais“.

Neologizmai kalboje reikalingi ir neišvengiami. Bet kai kada norima įvesti netikę naujadarai, kurie neprigyja, pvzd., „purvabridžiai“ vietojė vartojamų „kalošų“. Tokie neologizmai vengtini.

§ 41. B a r b a r i z m a i.

Dalinai ta pati priežastis, kuri verčia prie naujadarų, duoda progos pasirodyti kalboje ir barbarizmams, t. y., svetimų kalbų žodžiams. Svetimų žodžių skolinimas niekuomet nesustoja, kol viena tauta tebesusisieikia su kitomis, kaimyniškėmis. Dažnai, naujai sąvokai išreikšti, nesigriebiama naujadaro, bet imama gatavas žodis iš svetimos kalbos. Kitąsyk tai buna gera ir reikalinga, nes vaizdus kokios nors kalbos žodis virsta visos žmonijos lobiu (telefonas, fonografas, gramafonas). Vienok dažnai be mažiausio reikalo vartojama barbarizmai, nors savo kalboje būtų visiškai atitinkamų žodžių. Svetimų žodžių vartojimas, kuomet yra pilnai atitinkantis savos kalbos žodis, negeistinas, nes kenkia kalbos grynumui.

Jeigu kokioje kalboje yra daug svetimų žodžių, tai reiškia, kad toji tauta pasidavė kitos tautos įtakai. Taip lietuviai buvo pakliuvę aršion lenkų įtakon: atsiminkime tik „wiecznas mukas peklos“ ir panašius išsireiškimus.

Ju Antanas Klementas buvo tuo pasipiktinęs, kuomet rašė:

„Linkiszkas žodziai Ziemaicia prikayszia

Ir taip iau tikra kalba suwisu sumayszia.

„K. girdziu, sznek: Buk, praszom, Dobrodziey, kaneczna,

„K. z su matku, zonku, taip bus łoska greczna.

„Zara.

Mažoje Lietuvoje ir Paprusėje žymu vokiečių įtakos, nes žmonėse sakon.: mučė, šiulė, biškis, jakšis ir t. t.

Dabar stengiamasi, kaip galima geriau, išvalyti barbarizmai iš mūsų kalbos, jų vieton duodama grynai lietuviški žodžiai. Tie naujai teikiami žodžiai dažniausiai nėra (be mažų išimčių) naujadarai, tai tik gražinimas seniau vartotų, dabar užmirštų, grynai lietuviškų žodžių.

Kalbant apie barbarizmus, reikia skirti grynai literatūros veikalus, nuo mokslo, technikos, pramonės srities veikalu. Čia leistina vartoti visoms kultūrinėms tautoms bendri terminai. Jie dažniausiai buna „nukalti“, pasigaunant mirusiųjų kalbų (graikų, latynų) žodžių kamėnų.

§ 42. Provincijalizmai.

Provincijalizmai – tai tokie žodžiai, kurie vartojami ne visur, bet kokioje-nors vienoje vietoje. Mūsų lietuvių kalba dalinasi į tarmes, tarmės-gi savo ruožtu į šnektas. Tad kiekvienoje tarmėje ir kiekvienoje šnekte yra žodžių nesuprantamų arba mažai tesuprantamų kitų vietų gyventojams. Provincijalizmai tegalima vartoti veikaluose, liečiančiuose tulos vietos gyvenimą, bet ir tais atvejais reiktų kabalėse ar prierasuose pridėti vartojamų žodžių reikšmė.

Prie provincijalizmų galima priskaityti ir vartojimą savotiškų, kokioje vienoje vietoje vartojamų galunių (matytau, bėgtau).

Pvzd.

Pasakyki, paporyki—

Kuo kelaliu eiti,

Nuo vargelio nedalalės

Katron pusėn bėgti

.....

Kur dalaly rastau...

Tai gal ti, in kairiu šalį

Viešuoju kelaliu—

Tai tynai prie viešo kelio

Nauja karčiamėlė.

L. Gira.

§ 43. Liaudies žodžiai

Kiekviena gyvoji kalba (ir musiškė), rašliavai atsiradus, pasiskirstė atmintine-kalbamąja (liaudies) ir knygų-rašomąja (literatūros) kalba. Literatūros kalba rašytojų dėka pasidarė kur-kas turtingesnė, už liaudies kalbą

ir žodžių skaičiumi, ir išsireiškimų įvairumu ir dalinai skambumu. Tad vartotina visur literatūros kalba.

Vienok reikia atsiminti, kad ir liaudies kalboje yra daug vykusių ir puikių žodžių, kurie literaturoje butinai sunaudotini, ypač mūsų literaturoje, kadangi mūsų liaudis vien ir teuzlaikė mūsų kalbos dvasią ir jos savotiškumą. Apskritai imant, tai ir daroma.

Kuomet rašytojui prireikia naujo žodžio naujai sąvokai išreikšti, jis, nenorėdamas vartoti naujadaro, kur-
sai gali būti ar nevykęs, ar nevisiems tesuprantamas, ir nenorėdamas skolintis žodžio iš svetimų kalbų, nes tai — negeistina, — turi trečią išeigą: jis gali rasti atatinkamą žodį liaudies šnekoje ir jį įvesti literatūron, pridodamas tam žodžiui, jei būtų reikalo naują prasmės atspalvį.

Liaudies kalba labai turtinga žodžiais, žymiais savo trumpumu ir lietuviškumu, ko negalima pasakyti apie daugelį naujadarų kad ir žymesnių rašytojų.

Liaudyje yra didelis palinkimas kuoiškiausiai sup-
rasti vartojamas žodis, t y., žinoti jo kamėnas. Tad ir matome, kad liaudis svetimtautiškus žodžius iškreipia taip, kad juose būtų žymus lietuviškas kamėnas, kiek galima užlaikius pirmąskį skambėjimą, pvzd., „lipsėda“, vietoje velosipedas.

Mūsų rašytojai gerai suprato liaudies kalbos svarbumą mūsų literatūrinei kalbai pralobinti. Tad domiai ir klausoma, kaip šneka liaudis. Dažnai ištisi veikalai parašyti liaudies kalba. Vargu ar beyra kur nors tuo atžvilgiu demokratiškesnė literatūra, kaip musiškė, lietuvių.

Jeigu kai-kada ir peikiama liaudies kalbos vartojimas literaturoje, tai nė tiek dėl pačios liaudies kalbos, kiek dėl vartojimo taip vadinamų vulgarinių, negražių, stačiokiškų, storžieviškų žodžių. Tų tai priderėtų visuomet vengti.

(T. b.).

Petras Kurpis.

(Skiriu savo kritikams.)

Petras Kurpis buvo liesas, mažo ugio, bet labai gyvo būdo žmogelis. Jis visuomet judėdavo-krutėdavo, ką nors veikdavo. Praleisti vieną minutę ramiai jam rodėsi baisiau ir sunkiau negu dešimtis metų katorgos. Jo veidas, iš kurio kišojo stora, druta nosis, buvo raupsuotas, aptrauktas geltona, it pušies žieve, oda. Plaukai žili, trumpi. Mažutės lyg spunkelės akutės žibčiojo tai į kairę, tai į dešinę. Petras į visą, ką dėmėdavo, viską gerai išpitredavo ir manydavo, jog tik jis vienas viską gerai težinas ir suprantas. Todėl visa tai, kas netikdavo jo kurpalini, peikdavo ir stengdavosi savotiškais išrodymais kiekvieną įtikrinti, kad jo yra teisybė. Eidamas gatve taip stiprai mosuodavo rankomis, kad sykį mergaitėi vandenį nešančiai išmušė iš rankų kibirą, kuris augštyl iškilęs patį Petrą apliejo nuo galvos iki kojų. — „Ak, tu pusgalvel!“ sušuko vargšas šluostydamasis, — argi tu nerėgėjai, kad aš einu paskui tavęs.“ — Batus siudamas jis taip liuosai apsieidavo su drata, jog tam, kuris nepasitraukdavo gerokai toli, ar akis iškrapštydavo, ar rankas sudraskydavo. Nevienas mokinyš pas jį ilgiau kaip vieną mėnesį neišbudavo, nes Petras ir geriausiai atliktame darbe rasdavo ką nors supeikti. Tai jam rodydavosi, jog siulas nevienodai nusiutas, tai vėl jog vienas batas ilgesnis, kitas trumpesnis — viena karka augštesnė, kita žemesnė, arba oda negerai išplakta. — „Palauk, sakydavo jis vaikinui, — aš tau tuoj parodysiu, kaip odą minkštai išplakti!.. ir paimęs diržą droždavo tam porą sykių per nugarą.

Savo mokinius jis vadindavo tinginiais, išdykėliais ir kitais panašiais vardais.

Mūsų Petras pats nieko gerai padaryti negalėjo, nes prie darbo nė minutės neištvėdavo ir nieko gerai nemokėjo. Jo patį kartais anksti rytą atsikėlusį užkurdavo krosnį. Petras basas, vienmarškinis šokdavo iš lovos, bėgdavo į virtuvę klykdamas-rėkdamas: — „Kvaila boba... tu namus nori nudeginti!.. Dar gaisras iškils... Prikurei pečių, kad ir drūčiausis jautis galima būtų iškepti. Ar tu manai, kad malkos pinigų nemoka? Zinok, tai mano kruvinas uždarbis.“ Apsisukęs pamatė kitoje virtuvės pusėje mergaitės prie kubilų, kurios skalbdamos linksmi tarp savęs šnekučiavosi, juokavo, pasakojo viena kitai savo vargus-nelaimes. — „Ziurėk!.. sustojo kaip žąsis, šaiposi ir darbą užmiršo. Ir kas tai matė! taip primuiliti skalbiniai. . Kvai-

lės-beragės... tai nedovanotinas mano turto aikvojimas. Baltinius ant suolo trindamos plėša, muilą bereikalo aikvoja, o rankas nori taupyti! Petras nekukliai pribėgęs apversdavo kubilą su šarmu ir virtuvėj netikėtai pasidarydavo tvanas.

Jei kas netoliese statydavo trobą, Petras priejęs prie lango gerai išžiūrėdavo.—„Tfu! jie ir vėl vartoja raudonasias plytas, kurios niekuomet kaip reikiant neišdžiusta“, šaukdavo jis.—Toje gričioje gyvendamas nevienas žmogus neliks sveikas. O darbininkai plytas taip netvarkiai deda... ir molis niekam netikės...—grantą reikia dėti, ne smėlį! Dar aš bėdą prigyvensiu... troba gali sugriuti, o plytos patekti žmogui į galvą ir.... be laiko į duobę kapuose“... Petras atsisėdęs pasiūdavo porą minučių ir vėl it žaibas staigu šokdavo. Atsirišęs prijuostę sakydavo:—„Eisiu ir darbo vedėjui-prižiūrėtojų duosiu kai-kuriuos nurodymus“. Beeidamas mūsų Petras nežiniomis pakliudavo tarp skobnių-stalių.—„Kas do atkaklumas“, šaukdavo nabagas, —kodėl jūs nepjaujate lentų pagal šniuro? Argi jus manotė, kad lentos bus tiesios-geros! Ne... taip negali būti... Jūs kartą suirsite, sugriusite ir išnyksite, kaip pypkio dumai“... Ištraukęs vienam amatninkui kirvį norėjo parodyti, kaip šis turi kirsti, bet nelaimė, tame akimirksnyje privažiavo vežimas smėlio prikrautas. Petras žaibu metė kirvį ir pribėgęs prie vežimo ne savo balsu suriko ant vežėjo:—„Tu seni mulki, ar jau senai proto nustojai! Kur tu matei, kad kas jauną arklių kinkytų taip sunkiai prikrautam vežimui? Nelaimingas gyvulys gali ant vietos kristi“. Vežėjas ne žodžio neatsakydamas nuvažiavo savo keliu, o mūsų Petras supykęs-surugęs sugrįžo į savo dirbtuvę.

Atsisėdus jam prie darbo, mokinyš padavė batą. —„Kas tai... ir vėl?... sušuko jisai, —ar aš tavęs nemokinau, kad kurpės nereikia perdaug išpiauti? Kas man pirs tokias kurpes, kurioms viršų beveik nėra, tik padai. Aš reikalauju, kad visi mano įsakymai ir paliepimai kuostropiausiai, kuouoliausiai būtų pildomi. Ar supranti?“.. —„Taip, meisteri, jūsų teisybė,—atsakė mokinyš,—kad kurpė niekam netikusi. Bet toji kurpė yra jūsų išpiauta ir jūsų padirbta. Tai yra ta pati kurpė, kurią jus prieš kelias minutes išeidami nuo stalo numetėte, aš tikrai pakėliau ją nuo žemės ir jums padaviau. Rodos ir dangaus angelas negalėtų jums darbo pataikyti ir įtikti“

Po taip sunkaus ir svarbaus dienos darbo Petras šį vakarą ankščiau gulė. Naktį jis sapnavo, kad keliauja į dangų. Sapne jis stipriai ir garsiai beldė dangaus duris—„Reikia tik stebėtis! suriko jis—pas tuos mulkius nei skambučio nėra: pirštus jau sukruvinau“. Apastalas Petras pravėrė dangaus duris

įsitikrintų, kas taip staigu ir su tokiu trukšmu čia veržiasi. — „A, tai Tamsta! „Petras Kurpis“, — aš tamstą mielu noru įleisiu, tik prašau mesti savo negeistiną paprotį ir čia danguje nieko nepeikti, nes tai galėtų sveikam blogai išeiti.“ — „E... tu, seni, savo šiuos neišmintingus perspėjimus galėtumei geriaus sau palikti, atkirto Kurpis raukydamasis, — aš pats gerai žinau kas kam pritinka. Ačiu Dievui, čia viskas tvarkoje ir geriau, nekaip pas mus žemėj, čia nėra ko peikti.“

Šventasis įleido Petrą į augštus, plačius, šviesius, puikius ir erdvius dangaus kambarius. Gerai apsižiūrėjęs po-kairę ir po-dešinę, Kurpis kažin-ką sau po nose murmėjo. Štai netikėtai jis pamatė du angelų rambuotą, ilgą, drutą rąstą benešančiu. Tai buvo rąstas iš akies tų žmonių, kurie savo artimo akyse smilgos jieško. Angelu nešė tą rąstą ne išilgai, bet skersai. — „Kas-gi kada-nors matė tokią beprotystę, — manė sau Kurpis, bet nieko nesakė. Ar nevistiek, kaip jie neša rąstą išilgai ar skersai, kad tik nieko neužgauna ir į paskirtą vietą nuneša“.

Neilgai trukus Petras pamatė kitu du angelu, kuriuodu sėmė vandenį iš šulinio ir pilė į kubilą. Įsižiūrėjęs jis patėmijo, jog kubilas kiauras ir vanduo bėga iš jo laukan. Jie girdė išdžiuvusią žemę lytumi. — „Po devynių juodųjų, sušuko jisai, bet atsiminęs Apaštalo perspėjimą greitai nurimo. — „Gal tai tik neprotingas žaismas tiems neišmanėliams, matyti jis jiems džiaugsmą suteikia. Zinoma tokius ir panašius darbus tegali dirbti vien danguje, kur, kaip patėmijau, beveik visi tinginiauja“, mąstė sau Kurpis.

Eidamas toliaus Petras išvydo ratus, įvažiuotus į gilų griovį. — „Nėra ko stebėtis — tarė jis vyrui prie vežimo stovinčiam, kad ratai į griovį pateko. Bet kas buvo ans neišmanėlis, kurs taip primurdė tuos ratus bekraudamas lig padangių? Ir kas gi čia yra juose?“ — „Čia šventieji norai, — atsakė vyras; — aš su šiuo lobiu ilgai negalėjau rasti tikro kelio, bet ratus kaip galėdamas stumiau ir laimingai. Tikiuosi, jog ir dabar neliksiu be pagalbos.“ Ir ištikrųjų. Atėjo du angelu, pakinkė porą arklių iš priekio. — „Labai gerai, manė sau Kurpis, — bet tuodu arklių vežimo neištrauks, mažiausiai keturiu reikia“. Atėjo kitu du angelu porą arklių vedinu ir prikinkė juos tik ne iš priekio, bet kitam gale. Tas jau Petrui buvo perdaug. — „Mulki! ką tu darai sušuko jisai, — kaip pasaulis stovi niekas dar nematė, kad taip ratus kas trauktu. Tu matyt už kvailį daug kvailesnis“... Kurpis norėjo tęsti toliaus savo kalbą, bet čia vienas iš dangaus tvarkadarių sugriebė jį už apikaklės ir išmetė laukan. Prie dangaus durių Petras pažvelgė į ratus

ir matė, kaip keturi sparnuoti arkliai pakilo į augštą ir ištraukė juos iš griovio. Čia Kurpis mūsų erzinamas nenoromis pabudo.

—Danguje visai kitoks gyvenimas, kaip čia pas mus žemėj; ten daug kas ir dovanotina, murmėjo Petras, krapštydamas užlipusias akis,—bet kas gali ramiai žiūrėti, kad tuo pačiu aiku kinko arklius ratų priekyje ir užpakalyje, nors jie ir turėjo sparnus... o ką aš galejau apie tai pirma žinoti. Tfu!.. koki beprotystė, koks kvailumas! Arklys turi keturias kojas bėgioti, kam jam dar ta pora sparnų?..

Bet jau diena gerai išaušo, laikas ir keltis, reikia duoti mulkiams nurodymų, nes be manęs viskas suirtų-sugriūtų....

1916 m.

A. Brakas.

Kl. Junošos.

A n u k a s.

(Pabaiga).

Ilgai dar porijo senas Jovarėlis, o pavakariop nudulino abudu su anuku į lauką. Senukas laikė Motiejuką už rankukutės, o šis smulkiais žingsneliais sekė nešdamas ant pečių kelioliką grižčių.

Ir šis maželis dalyvavo rugiapjutėj, mažomis rankytėmis stengėsi rankiot nukirstus javus. Bendravimas senelio su anuku darė kas kart artimesnis: berniukas augo ir atrodė gyvas, lyg katukas. Jo pilnam veidui teikė gyvumo didelės mėlynos akis, ant kaktos gulo balti ir kaip linai miukštučiai plaukai. Po trejų metų anukas savitai jau ganė jautuką, tiesa, dar pririštą ant virvės, varinėjo žąsis ir paršiukus, o prie arklių net akis jam nušvisdavo. Didžiausiu jam smagumu būdavo joti raitam ant ramaus kuinapalaikio, kurį senelis vedavo artimon upelėn.

Anukas tuomet garsiai juokdavos, iš džiaugsmo šukaudavo, mojuodavo rankomis, neklausydamas net išvadžiojimu senelio, kurs jam aiškindavo, kad arklių niekados negalima per daug pasitikėti.

Bet kas nepasitiki budamas vaiku.

Juo toliau berniukas augo, juo karščiau senelis prie jo linko, mat galėjo su juo šnekėtis, dalytis mintimis, savotiškai jį lavinti.

Du buvo vyriausiu Motiejuko lavinimo dalyku: religija ir ukis. Pirmojo iš tų dviejų mokslu senukas laikė save nemenku žinovu. Tvirtą tikėjimą žmogus; to karšto tikėjimo, kurs šv. Rašto pasakymu kalnus kilnoja, uolius pamokslų klausytojas ir dvasiškų knygų skaitytojas, jis ištikrųjų mokėjo atmintinai visą šv. Istoriją ir vyriausius tikėjimo dalykus; tik tai aiškina juos savo žodžiais ir savotišku budu. Tokie aiškinimai įvykdavo paprastai žiemos metu, grįčioje prie pečiaus, o vasarą ant kalvos už tilto; nebuvo juose jokios sistemos, by kas tarnaudavo proga temai išplėtoti.

Sykį gailistavo anukas, kad jis mažas ir pavydėjo vyresniems vaikams, kad jie gali liuosai užsisėsti ant arklių ir jodinėti ir buti naktigoniais.

— Nesisielok meiluti, tarė senelis, — Zachejus, kad ir žymus valdininkas, bet buvo mažo ugio žmogelis, o panorėjęs pamatyti Viešpatį Jėzų, išlipo į figos medį ir Jėzus dailiai jam už tai atlygino. Ir tu, vaike, lipk į doros medį, o busi iškeltas augščiau kitų žmonių, kurie laiko augštai pakėlę kaktas, o sielą valkioja visokio purvo bjaurybėse lyg uodegą. Ir nesiaugštink pats ant kitų, vaikel, nes šv. Rašte pasakyta, kas save augština, bus pažemintas ir kas didžiuojas ir savimi pasitiki, susilauks ilgainiui užgėdinimo, nes žmogus yra niekas daugiau, tik dulkė, iš kurios yr kilęs ir kuria vėl turės virsti. Buvo, matyk, vaikel, senai labai senai Izraelitai, prasčiau sakant žydai, bet ne tokie driskiai, kaip kad dabar juos matom, tik žmoniška tauta, Augščiausiojo Dievo numylėta. Tai tautai Dievas buvo davęs dešimtį įsakymų dveiose akmenis lentelėse. Duodavo jiems Dievas mašos maistui, kuomet klaidžiojo tyrnose; rodė jiems savo didelę malonę ir gailestingumą, bet kad buvo šelmiai, nenorėjo įsakymų klausyti, atėmė iš jų Dievas pažadėtąją žemę ir bažnyčią ir todėl turėjo išsisklaistyti kaip musės...

Anukas klausė tų pasakojimų ir rimtėjo daugiau neg iš, vaiko buvo galima tikėtis; vėliau senelis rodė vaikui raides knygoje, o net ir kreida ant lentelės rašymo paslaptis aiškino. Pats neperdidelis to meno žinovas, raidžių nedailumo kaltę nuversdavo ant akinių bei ant musių, kurios jam svarbiausioje valandėlėje nutupė ant pirštų darbą gadindavę.

— Nes matai, Motiejuk, tiems išrangymams reikia ir liuosos galvos ir gerų akių ir lengvų pirštų, o čia tai karve palaikė susirgo, aš jau ir neturiu galvos, nes galvoju, kokius čia vaistus sudarius; bažnyčioj vėl kažkas man akinius apmainė, greičiausiai boba, o juk nuo bobos akies stiklas vyro

akiai netinka; apie pirštų lengvumą jau ir nekalbėsiu — jie man visai sustingo. Tatai tojo mokslo išmokins tave mokykloj, aš gi parodau bent truputį, kad mokėtum paskaityti ir Dievą pagarbinti.

Ziemos metu, Kalėdose giedodavo šventas giesmes, kurių senis daug atmintinai mokėjo. Drebas bet dar stipras senio balsas jungės su vaiko diskantu:

Ta džiaugsminga naujiena
Piemenis išbudino,
Be dvasios į Betliejų bėga jie
Ir atranda prakarte
Viešpatį begulint...

arba:

Piemenėliams, vargdienėliams
Tarė Dievo siuntinys
— Sakau reiškiai: šianakt aiškiai.
Gymė kurs jus išganys,
Bėgkit, bėgkit piemėliai
Duokit garbę Kudikėliui
Prakarte suvystytam...

Taip senelis giedodavo, kartais ateidavo iš kaimo prie-
teliai, kumai, kaimynai, kad tų gražių giesmių paklausius ir
nesyk lig vėlam vakarui Jovarėlis grįčioj išbudavo. Giesminin-
kams pavargus arba maželiui užmigus, senis pasakodavo viso-
kias interesingas istorijas iš anų laikų, kuomet dar Viešpats
Jėzus vaikščiojęs žemėje ubago rubuose, klabindamas į žmo-
nių duris, prašydamas išmaldos, ir dorus žmones už jų gerą
širdį apdovanodavęs, o šykštuolius tuoju nubausedavęs.

Atėjus sekmadieniui senis su anuku eidavo pėsti į baž-
nyčią. Netolimas tai buvo kelias, bet irgi pusė mylaitės; anu-
kas nešdavo senuko maldaknygę ir akinius, juodose odos
makštyse. Šie buvo daugiau parodai, neg iš reikalo, nes Jo-
varėlis visas maldas iš knygos atmintinai mokėjo ir be jos
visai galėjo apsieiti, tik mat nepriderėjo bažnyčios kasės prie-
vaizdai ir vyriausiam „brosvininkui“ iš atminties melstis. Taip
bent manė Jovarėlis.

Senukas sėsdavo suoluose, anukas įpuldavo zakristijon
ir tuoju vilkdavos baltą kamželę, draug su kitais vaikais
Mišioms tarnauti. Iš pradžių taip tik paklupėdavo, bet trum-
pu laiku išmokęs mistrantūros buvo prileistas prie varpelio,
prie vyno, prie smilkytuvo; nėjo tik prie mišių knygos, nes buvo
dar permažas ir nevaliojo tokios sunkenybės pakelti.

Jovarėliui širdis salo, kuomet procesijoje matė Motiejuką
kamžoje, su raudona palerina einantį priešais kunigą ir smar-
kiaiai skambinantį varpeliu. Dėkodavo Dievui, kad jam leido
susilaukti tokio džiaugsmo.

Paskutinį kartą sutikau Jovarėlį prieš metus: buvo dar labiau pasenęs, sulinkęs lyg prislėgtas nematomos naštos, be upo, sunku buvo jis net pažinti.

Buvo tai šiaipjau diena vasarą. Senis anksti rytą kiutino bažnyčion.

— Tegul bus pagarbintas.

— Per amžius,

— Kur traukiate?

— Į savo namus, einu Mišių.

— Ar sveiki?

— Ačiu, girgždu kaip senis ir laukiu

— Ko?

— Gi Dievo pašaukimo.

— Esate nuliudę?

— Nagi kaip psalmėj pasakyta: „Nuliudus mano siela lig mirčiai... suvytau kaip šienas ir tapau kaip žvirblis pats vienas ant stogo“.

Tai taręs atsiduso.

— Tamstai skauda kas?

— Ne ponuli.

— Ar nesate susikrimtę?

— O ko man? Anukai, ačiu Dievui, yra vaikai geri, laikai dera, nelaimės aplenkia...

— O betgi atrodo kaip lyg kad jums kas bloga būtų atsitikę. Pasisakyk atvirai.

— Taigi sakau kad nieko.

— Kaipgi laikos jūsų anukas?

— Ar Motiejukas?

— Taip?

— Laikosi, ponuli, sveikas; paaugo vaikas, jau, jau aštunti metai eina.

— Ir vis jūsų laikos, kaip seniau? visada toks meilus?

— Ponuli, argi gali jaunas laikytis senio. Senas lieka vietoj, o jaunas sustiprėja ir lekia sau. Mano Motiejukas irgi išėjo bandos ganyt, o aš grįčioj likau; baisiai man nuobodu pasidarė, taigi ir tariau žmonai, tu likk, o aš eisiu bažnyčion. Šiandien bus Persimainymo Mišios, gal ir man persimainys mano nuobodumas. Žmona pamurmėjo kaž ką apie darbą, bet tesižino sau, nepaklausiau, einu, o štai kaip tik ir skambina mišioms, į pat laiką pataikysiu. Jau man dabar labiaus pritinka prie bažnyčios sėdėti, neg namie. Skačiau šiandien apie

dešimtį panų, ir man metas prisipilti alyvos lampon, kad pašauktas negaučiau eit patamsiai. Sudieu.

Nudulino senis Jovarėlis, o aš supratau jo liudėsį. Anukas atstojo nuo jo, atsitraukė; šiandien vaiką šaukia darbas, žiemą eis mokyklon, paliovė buvęs senelio palydovu; teisingai pasakė senis, kad tapęs panašus į žvirblį ant stogo, jo dienos perėjo kaip šešėlis, o jis pats išdžiuvo kaip šienas.

Ilgai žiurėjau į bekiutinantį senelį. Matyt, skubinosi greičiau nunešti savo liudėsį ten, kur per keliasdešimts metų visus savo rūpesnius nešdavo—po šaltų bažnyčios skliautų, prie Dievo altoriaus.

Saulė puikiai švietė, žolė kaip ašaros mirgėjo ramos lašeliai, kielės ir žvirbliai vaikėsi ant kelio, kregždės lyg juodi žaibai nardė ore ir pavandeniais. Iš šakotų liepų vainiko kyšojo bažnytėlės murai, ant augšto bokšto tvyskėjo kryžius; varpelio aidas sklydo ramiam ore. Tolumoje, pamišky ganės gyvulių banda dabojava burelio vaikų, tarp kurių buvo ir Motiejukas.

Jovarėlis kelis syk pažvelgė į mišką, stabtelėjo ir ore padarė kryžiaus ženklą.

— Tegū tau Dievas laimina, mano anuke, tarė, — o aš pats vienas eisiu į bažnyčią, nes neva turiu tave ir neturiu, ištikrųjų likau pats vienas, kaip tas žvirblis.

Vertė A. J.

* * *

(Iš Nadson'o).

Nesakyk jis mirė,—jis gyvena!

Nors aukuras iširęs—ugnis dar liepsnoja,

Nors rožė nuskinda—bet ji kvėpena,

Nors arfa perskelta—akordas dar tebgroja!...

St. Tau—tis.

3. VII. 17 m.

GYVENIMO KELIU..

(Iš Zasodimski'o: „Rugegėlė ir ažuolas“).

Karštą vasaros dieną krito nuo debesio ant javais apseoto lauko šešėlis. Tuo laiku lauko gale, tarp auksinių rugių varpų, tik-ką ėmė žydėti jaunutė rugegėlė.

— Liudna be saulelės! Šešėlyje tarmsoje ir gyvenimas nelinksma! — pratarė gėlė, liudnai žvelgdama savomis melsvomis akutėmis į dangų.

Nepertoli nuo rugegėlės plačiai kėtė savo šakas senas ažuolas. — Negalima-gi, mažutėle, tik savim rupintis, — meiliai sušlamėjo ažuolas savaisiais iškarpytais lapais. — Nes jei saulelė visad taip skaiščiai švies, tad išdžius žemė. Ir rugiai ir žolė — viskas pranyks. Žmonės paliks be duonos, gyvuliai — be maisto. Bet ir tu, mažutėlė pražusi. — Ar senai tu, čia pasaulyje gyveni?

— Tik šiandien ryto aš pražydau, — atsakė rugegėlė.

— Tatai ir nepažįsti dar gyvenimo, — atsakė ažuolas. — Aš-gi gyvenu jau daugiau kaip šimtas metų, ir užtektinai mačiau linksmybės ir vargus. Ir audra mane plėšė ir laužė. Ir ačiu Dievui išlikau. Praeina mano viršunė, — bet gyvas dar pragyvensi, — pati sužinosi ir linksmybės, neamžini ir vargai. Tačiau per ištisas dienas nematysi, tai patirsi. Ateis laikas, saulelės ir tamsūs debesiai tysi; lietus pils, kaip iš kibiro. O gal dar ir griaustinis, uždengs visą dangų: sušvytuos žaibai, sugrums naktis bus suuš vėjai. Ateis ruduo, — lietus pils be perstogės, paskui ilgos ir tamsios, saulelės nematysi per ištisas dienas. Ir bus gal ir dar blogiau.

— Kas-gi bus paskui?—išsigandusi paklausė rugegėlė.

— Paskui prisimerks tavo akelės, pavysi tu visa, sudžiusi, ir šaltu sniegu tave užneš, — pratarė ažuolas. Ilgai tu pragulėsi po sniegu, it kapuose... O paskui ateis vėl puiškus pavasaris, ir atgims iš tavęs kita tokia rugegėlė, su linksmutėmis melsvomis akutėmis... Tik visa tai bus dar negreit. Daug laukia ateityje ir šilimos ir šviesos. Bet atmink, kad viso amžiaus saulelėje nepragyvensi.

Liudnai nulenkę rugegėlė savo galvelę ir pratarė tik-ką ne per ašaras:

— Kam-gi man buvo dar ir pražydyti? Geriaus but buvę, kad bučiau visai negimusi vargui ir bėdai!

Suuzė tankia viršune senas ažuolas: — Kodel, kam gimti? Laimė ne iš šalies ateina, ji pati nuo savęs pareina. Gyvenk kvėpuok! Buk patenkinta taja, kokią turi dalelę. Saulėje ir šešėlyje, ant vėjo ir tyloje, kiekvienoje minutėje stengkis rasti sau ramumo ir linksmybės. Tada ir busi laiminga, ir patenkinta busi gyvenimu. Gyvenimas trumpas, mažutėle, tad neliudnink jo niekad be reikalo.

— Pasaulyje visa gyvena del tikslo, — tęsė ažuolas. — Stai tu prisiglaudei tarp auksinių varpų: pažiūrėk, kaip jos laimingos ir tamsoje ir saulėje! Savu laiku aštrus piautuvus nukirs prinokusias varpas, ir grudais maitinsis žmonės; iš tų grūdų ateinantį pavasarį išdygs naujos rugių varpos. Varpos ramios ir laimingos, todėl kad jos varo gyvenime savo gerą darbą. Stai ir pievos žolelė kris po aštrla dalgimi, ir kvepiantis šienas išmaitins gyvulius.

— Bet aš tai kam reikalinga? — užsimąščiusi pratarė rugegėlė.

— O tu, mažutėle, savo rimta spalva linksminsi žmones: pažvelgs žmonės į tavo linksmas akutes, ir linksmiau taps jų širdyse. Žmogui ne viena duona reikalinga, jam reikalingas ir gražus, ramus, nekaltas širdies džiaugsmas. — Taip-tat ir gyvenk, ne dejuok, mano mylima gėlė! — Šlamėsis pasklydo tarp ažuolo lapų, — Šlamėsis pasklydo ir nutylo...

Suprato rugegėlė tuos augštus žodžius šimtamečio ažuolo. Neliudėjo ji daugiau nei del debesio, kurs dengė saulę, nei del lietaus, kurs gaivino žemę; nedrebėjo ji nei prieš žaibus, nei prieš griaustinį. — „Viskas praeis, o paskui bus vėl geriau“, — mąstė ji. Daug ir gero gyvenime matė rugegėlė. Rytais ir vakarais skaisčios aušros degė aiškiose padangėse. Linksmi lėkiojo ant laukų skaisčios dieneles. vėsios žvaigždėtos naktys. Ateidavo į lauką vaikai, ir rugegėlė girdėjo, kaip jie kalbėdavosi: — „kokia garsi ir puiki gėlė!“

Laimingai išgyveno rugegėlė visą vasarą. Bet jos melsvos akutės pradėjo merktis, lapeliai kristi, liemenėlis džiuti... — Pagyvenau aš pasaulį užtektinai, — mąstė rugegėlė, užmigdama, — aš šildžiaus saulelės spinduliais, ilsėjaus šešėlio tamsoje, o dabar — į ramybę!... Ir vaidenosi jai, kad ateis kitas pavasaris, prašvis saulelė, ji atgims, vėl pražys, ir melsvomis jos akelėmis vėl gėrėsis žmonės.

St. Tautietis.

Redakcijos atsakai.

D-ui Duduliui. Tamstos „Dainelė“ dailiai parašyta, — bet su ja reikės kiek luktelti, nes 12-me „At.“ n-je buvo idėtas panašaus turinio Vyto vaizdelis. Meldžiame ir toliau šelpti „At.“ savo rašiniais.

D-ui A. Brakui. „Petra Kurpi“ idėjome šin n-rin. Ačiu.

D-ui St. Tautiečiui. Tamstos vaizdelių ir eilių pluokštą gavome. Vaizdelius sunaudosime, kad ir ne susyk nes jų daug. Iš eilių vien tik „Iš Nadsono“ tedėsime. Likusios persilpnos: eiliavimas nevykęs ir kalba poetizoj pas Tamsta daug prastesnė negu prozoj. O turētu būti kaip tik atvirščiai. Delei eiliavimo sveikas laužai ir žodžių akcentus ir net pačią sintaksę. Pav. Tam ta rašai: „Aš einu tãda į pievelę“. Nejaugi Tamstos ausis nejaučia kad taip blogai skamba? O tuotarpu perstačius tuos pat žodžius, butum radęs formą: „Tadã einũ aš į pievelę“ visai gerą ir eilėms visai pritinkimą. Reikėjo tik šiek tiek pagalvoti ir butum pats atradęs išėjimą. Toliau dar sykį primenam, kad toksai eiliavimas kaip: širdelę — pievelę, bitelių — gėlių — tinkamas tėra vien liaudies dainoms. Nėra geri rimai ir tokie kaip mišku — su vargu, šakãs vargas ir t.t. Nieks juk netaria vargãs. Aplamai sakant eilės Tamstai rašyti nevyksta. Bet proza gera. Tik patartumėm jieskoti linksmesniu temų. Nes lig šiol Tamstos rašytieji vaizdeliai vis liudni. Rusai tokius rašytojus vadina „нѣтъни“. Gyvenime daug liudnumo, bet... ne viskas. Yra ten ir šviesių kertelių. Nereikėtų ir tų aplenkti.

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune Litzmann'o gatvė № 34.

PO TRUMPOS PERTRAUKOS

== „ATEITIS” ==

nuo 1 Liepos 1916 m. eina kas mėnuo sąsiuviniais 2 spaudos lankų didumo.

Išėjusiuose ligšiol 18 numeriuose įdėta nemaž rimtų straipsnių, gražių eilių, dailių vaizdelių ir įvairių žinių, naudingų ne vien moksleivijai bet ir mokytojams, kunigams bei šiaip jau inteligentams.

Šie 18-numerių išsiunčiama už 7 markes.

Su užsakymais kreiptis šiuo adresu: **KOWNO**

Litzmannstr. № 34 ANTON KNIUKSTA.

Tuo pat adresu meldžiama ir pinigai siųsti.

„Ateities“ užsisakymo sąlygos.

1918 metams.

„Ateitis“ galima užsisakyti kiekviena-me pačtos skyriuje mokant pusmečiui (nuo 1 sausio lig 1 liepos š. m.) 2 marki 40 fen. Atskiras „Ateities“ n-ris mokama 35 fen. be atsiuntimo, 40 f. su atsiuntimu.

„Ateities“ Administracija.

Savaitinis laikraštis

„V I E N Y B Ė“

vėl pradėjo eiti iš Kauno nuo 1918 metų pradžios.

„Vienybė“ aiškina tikybos, tautos, politikos, ukio reikalus, rupinas duoti kuodaugiausiai žinių. atsiliepti į visus svarbiuosius gyvenimo reikalus. Netrukus gal prasidės naujas gyvenimas, laikraštis kiekvienam bus butinai reikalingas.

Laikraštis yra siuntinėjamas pačta arba geležinkeliu, iš tenai jisai patiems skaitytojams reikia atsiimti. Todel geriausia apylinkės skaitytojams užsirašyti vardu vieno keno nors, kas atsiimtu laikraštį iš vietinių įstaigų ir padalytu jį skaitytojams. Seniesiems „Vienybės“ skaitytojams laikraštis bus siuntinėjamas į parapijas, per tiek mėnesių, už kiek jų liko iš seniau užsimokėta, skaitant pagal naują kainą. Senujų skaitytojų, kurie yra persikėlę kitur, prašoma atsiųsti savo adresus.

Sandarbininkai ir laikraščio ėmėjai gali laikraščio dalykuose susirašinėti su redakcija lietuviškai, siuntinėti lietuviškus rankraščius ir korespondencijas. Adresas raštams:

An die Deutsche Feldpost 209 Pressestelle Ob. Ost III für „Vienybė“.

Pinigai užsisakant laikraštį siųsti šiuo adresu:
An die Zeitschrift „Vienybė“ Litzmannstr. 34 Kowno

Kaina už laikraštį: metams 8 markės (4 rubliai), pusmečiu—4 markės (2 rubl.), trimis mėnesiams—2 marki (1 rubl.). Atskiras numeris 20 pfenigų (10 kap.).

Kviečiame visus užsisakyti ir platinti „V i e n y b ė“.

„Vienybės“ Redakcija.